

70 YTTRANDE VID LANTDAGEN 2.IV 1867

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Jag har blifvit förekommen af den senaste talaren och begärde endast ordet för att väcka samma förslag, huruvida icke petitionen kunde blifva beroende, tills dess frågan om lagmansrätternas indragning till ståndet inkommit, emedan föremålet för förevarande petition så mycket dermed sammanhänger, isynnerhet i den ekonomiska delen.

10

71 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 2. & 4.IV 1867

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Jag ville ödmjukast utbedja mig tillåtelse att yttra några ord med afseende på inledningen i bankutskottets betänkande, ifall herr baron och landtmarskalken icke anser det oriktigt att med en sådan framställning upptaga tiden och besvära ståndet. Bankutskottet omnämner i förbigående myntreformen i ordalag, som tillkännagifva att utskottet erkänner vigten af denna förändring i vårt penningväsende, som man kallar »myntreformen.» Likväl innehåller betänkandet ett tillägg, att utskottet icke ansett sig »ega att granska de åtgärder, som med reformen stå i sammanhang.» Det är väl sannt; dessa uttryck innebära icke precis något ogillande af de åtgärder, som med myntreformen stått i sammanhang, men det kunde tagas så, som om utskottet icke ansett dem vara fullkomligt sådana, som de hade bort vara. Man har också sett i det afseendet rätt mycket tadel framföras. Det är svårt att uppträda med tidningsartiklar, inlåta sig i polemiker, som aldrig taga en ända, emedan sällan de framförda skälen af anmärkaren upptagas, utan antingen förbigås eller på ett eller annat sätt uppfattas annorlunda än meningen varit; med ett ord: erfarenheten har visat, att man sällan på den vägen kommer till något resultat. Jag har derföre utbett mig, att få afgifva några förklaringar med afseende å det klander, som angående myntreformen uttalats, såvidt det kommit till min kunskap.

20

30

Det är högst förvånande, för det första, att finna, att någon kunnat förutsätta en realisation, en inlösen af Finlands banks sedlar under nominela värdet. Utskottet yttrar väl sitt bifall dertill, att ingen realisation har skett. Men det är förvånande att finna att i det offentliga, publiciteten blifvit yrkadt, att en realisation hade varit för landet nyttig, isynnerhet som detta skett från samma håll, på hvilket man klagat öfver, att genom myntreformen de skuldsattes belägenhet blifvit gjord mera tryckande än förut. Det är onödigt citera dem, som yttrat en sådan åsigt; men jag har funnit den förfäktad till och med af en mycket framstående affärsman i en af landets största städer, hvilken icke blott vid det allmänna möte, som förekom i handelsföreningen härstädes, utan också särskildt i en tidningsuppsats klandradt, att en sådan realisation icke vidtagits. Härvid vill jag icke länge uppehålla mig, och torde det äfven vara onödigt. Ty det var ingenting som påkallade en sådan realisation, ingenting som hindrade banken att inlösa sina sedlar till pari. Den enda svårighet, som banken hade vid öfvergången till inlösen af sina utgifna sedlar, var den att metalliskt mynt icke förefanns i den allmänna rörelsen. För allmänheten åter kan naturligtvis en realisation icke medföra annat än förluster, emedan

40

50

hvar och en som har en sedel på hand, förlorar en del af dess värde; och jag är fullkomligt oförmögen att begripa, huru sådant för den skuldsatte kan vara något annat än förlust. Han må hafva gjort sina skulder under en tid, då sedeln hade ett lägre värde; hans ställning måste dock ytterligare försvåras, om han skulle nödgats återbetalas dessa skulder med t. ex. en sedel, som gäller 15 eller 20 % under dess nominela värde. Att jag icke är i stånd att inse meningen med ifrågavarande yrkande, torde alltså vara ursäktligt. Jag lemnar därför, och torde saklöst kunna lemna detsamma derhän.

10 Det hufvudsakligaste klandret deremot har jag funnit röra sig kring frågan, huruvida alla skuldsatta i landet, som nemligen vid reformen hade betalningar att verkställa inom landet, hade bort berättigas att slippa betala en större eller mindre del af sin skuld. Med afseende på en sådan åtgärd är det fråga för det första om rättvisan, må vara för det andra om billigheten af densamma, ifall någon fråga om billighet kan ega rum, om man finner, att den hade utgjort en oförsvarlig orättvisa.

Man tyckes hafva förutsatt, att regeringen borde hafva utfärdat en författning, som skulle tillåtit alla gäldenärer att betala 20 % eller 15 % mindre än det belopp, hvarpå deras utgifna förbindelser lydde. Jag 20 vågar fråga: skulle någon våldsammare regeringsåtgärd kunna ega rum? Vore det en åtgärd, som skulle kunna försvaras inför samtid och efterverld, att sålunda disponera om folkets i landet egendom? Jag förstår icke att något sådant skulle kunna förordnas; liksom jag för min del måste anse, att den rådgifvare, som med sin röst hade tillstyrkt en sådan åtgärd, skulle hafva handlat mot hvad pligt och samvete bjuda. Man kunde tänka sig, att båda statsmakterna förenade skulle taga sig en sådan makt med den enskilda egendomen. Det hade då bort ske vid senaste landtdag, om ständernas bifall äskats till en så svår åtgärd. Tänker man sig något sådant som möjligt, beder jag få fästa uppmärksamheten på, hvilket tillståndet i landet skulle blifvit, om en sådan 30 författning skulle utfärdats, om hvarje borgenär skulle hafva ett år eller ett par förut vetat det: dina gäldenärer behöfva, så snart myntreformen inträffar, icke betala sina skulder till fullo. Den naturliga följden hade väl varit, att alla borgenärer skulle hafva utsökt sina fordringar och skaffat sig Finlands banks sedlar eller möjligen omsatt dem mot vilkor, att de, om myntreformen inträffade, borde betalas med silfver. Men jag tror att på många håll man icke varit tillfredsställd härmed, utan man skulle hafva sökt få ut sina penningar och köpt jord, eller skickat dem till utlandet, eller på annat sätt satt dem i säkerhet. För min föreställning 40 ter sig saken sålunda, att vi skulle ett par år förut haft en kris, mycket svårare än den, som nu inträffat efter myntreformen, i hvilken denna har en ganska ringa del. Detta angående rättvisan, och om det möjliga sätt, hvarpå man kunnat tillvägagå, för att i alla fall bryta mot hvad rättvisan kräfver.

Talar man om billigheten af en sådan åtgärd, kan det, som jag redan haft äran nämna, frågas huruvida någonsin en åtgärd må kallas billig, hvilken, då den pröfvas inför rättvisan, väges på rättvisans vågskål, visar sig i så hög grad orättvis och våldsam. Men låt vara att någon obillighet förefunnits, som bort utjemnas. Man säger då: det är landets 50 kapitalister som hafva vunnit derpå, att en sådan åtgärd icke blifvit vidtagen. Hvilka äro vårt lands kapitalister? Man talar om dem, men dessa kapitalister äro, så vidt jag känner, lätt räknade. Det torde icke finnas många, som kunna komma under det namnet, och hvad dessa på affären vunnit, torde föga förtjena att talas om. Det kan också sättas i fråga, huruvida någon kapitalist gjort någon vinst derpå. Ty det måste

då förutsättas, att han skulle blifvit kapitalist under den tid som förgått emellan kriget och myntreformen, att han på denna korta tid samlat sina penningar. Var han kapitalist dessförinnan, så hade han också sina penningar utlånta dessförinnan, d. v. s. i silfver; och har han nu fått tillbaka hvad han utlånt, så har han icke gjort någon vinst. Endast den, om man föreställer det sig så, som skulle samlat sina kapitaler under sagda mellantid, som för sitt arbete då erhöll nominelt mera i sedlar än han derpå kunnat förtjena i reda penningar, hade, genom att utlåna dem, i följd af myntreformen gjort en vinst. Men sagda tidrymd visar sig icke hafva varit gynnsam för samlandet af rikedomar.

10

Med kapitalisterna i landet förhåller det sig så, att då man t. ex. granskar depositionerna i föreningsbanken, det visar sig, att beloppet å hvarje deponent per medium utgjort 2 000 mark. Och der hafva likväl funnits ungefär 15 miljoner deponerade i föreningsbanken. Det är sådana vårt lands kapitalister äro. Det är sagdt, sådant är medeltalet. Personer finnas alltså, som deponerat derunder, andra, som hafva deponerat deröfver, kanske en och annan som har betydliga depositioner, men dessa få äro likväl undantag. Kapitalisterna i landet äro för öfrigt de allmänna kassorna. Dessa äro Finlands bank, hvars kapitaler utgöra landets egendom, och som på en sådan åtgärd, som här är fråga om, skulle förlorat; ty banken har inga depositioner att återbetala, på hvilka den skulle kunnat göra sig ersatt, utan endast utlåningar och en skuld i rubel, som amorteras under 42 år. Bankens förluster hafva redan af andra orsaker varit så betydliga, att man måste beklaga att dessa förluster hafva drabbat en så dyrbar landets egendom, som denna inrättning. Dessa kassor äro vidare sådana statens allmänna fonder, hvilkas behållningar äro utlånade. Må vara att man kan anse, att det varit en mindre olycka, att deras kapital skulle minskats. Ibland dessa fonder gifves likväl en, amortisementsfonden, ur hvilken utlåningen är den betydligaste. Denna fond utgör garantin för statsverkets förbindelser, delvis också till utlåningen. Att blottställa den för en förlust och nedsätta garantins belopp, hade icke varit rätt handladt mot statsverkets borgenärer. Dessa allmänna kassor äro vidare universitetsfonden, som också skulle hafva förlorat. Naturligtvis hade denna förlust icke kunnat bäras, utan att blifva af statsmedlen ersatt, emedan universitetets tillgångar hade blifvit för inrättningens upprätthållande otillräckliga. De äro vidare pensionskassorna för enkor och faderlösa, visserligen till en del af staten skänkta, men till den betydligaste delen af deras aflidne fäder samlade. Att taga från dem denna skärf, som blifvit dem lemnad, att nedsätta de ytterst små pensioner, som från dessa kassor utgå, och försätta dessa enkor och faderlösa i en ännu svårare belägenhet, än den närvarande för det mesta är, – jag bekänner öppet, att tanken härpå och på den förlust de fattiga insättarna i sparbankerna skulle lidit, för mig väga mera än någon annan. Vidare hypothecks- och föreningsbankerna. Föreningsbankens förluster hade icke blifvit stora; ty föreningsbanken hade återbetalt depositionerna på samma sätt som den sjelf blifvit betalad af sina gäldenärer. Jag har haft äran framställa, af hvilken beskaffenhet dessa kapitalister äro, som hafva sina medel deponerade i föreningsbanken, att största delen af dessa medel utgöra små besparingar på många händer. Jag lemna åt hvars och ens bedömande, huru billigt det hade varit att angripa dessa depositioner, att borttaga en del af de gjorda besparingarne. Ännu en omständighet må härvid tagas i betraktande. Det kan antagas för säkert, att föreningsbankens tillvaro och den ränta den gifvit på depositionerna, verkat fördelaktigt genom att uppmana mången att

20

30

40

50

spara en penning för sin ålderdom och sina efterlevande, hvilket han annars icke kommit sig till; det är också fallet, att i föreningsbankens depositioner till icke ringa del ingå depositioner af fruntimmer, som genom sitt arbete förvärfvat den lilla sparpenningen, eller också ärfvt någon liten summa, och insatt den för att i räntan derå hafva ett bidrag för sin bergning. Också förlusten å dessa medel hade träffat personer, hvilka ingalunda kunna kallas kapitalister, utan från hvilkas dagliga bröd man tagit den penning, som man genom ett enkelt påbud skulle hafva skänkt åt Föreningsbankens gäldenärer. Hypoteksföreningen skulle icke hafva gjort alltför stora förluster, ty hufvudsakligen voro dess utlåningar grundade på penningar, uttagna inom landet, och hypoteksföreningen hade haft samma utväg att med 20 % mindre betala innehafvarne af dess obligationer. Det återstår att taga reda på, huru mången i några få af dessa obligationer har sin enda egendom. Men på en del af det kapital hypoteksföreningen upplånat i utlandet, och hvaraf föreningen i November 1865 hade inom landet utlånat 2 1/2 miljoner, på denna del hade hypoteksföreningen lidit en verklig fölust; och ehuru dess ställning för närvarande genom lyckliga penningeoperationer är tillfredställande, skulle en så betydlig förlust som 20 1/2 på dessa medel, d. v. s. 1/2 miljon, blifvit för föreningen ganska tryckande, lagd till den svårighet föreningen för närvarande har att af sina gäldenärer utbekomma förfallna annuiteter.

Men jag tror mig hafva sagt nog för att motivera, att hvad man i detta fall velat kalla billighet hade varit den största obillighet, äfven om det icke inneburit den största orättvisa. Det må tilläggas, att ibland de gäldenärer, som man velat befria från deras skulder, en ganska stor del mottagit penningarne i valuta kanske redan flera än tio år förut och senare endast omsatt de gjorda lånen. Åtgärden hade varit så mycket obilligare, som bland dessa gäldenärer finnas sådana, hvilkas sätt att sköta sina affärer skulle gjort dem ganska litet förtjenta af en sådan lättnad i deras skuldbörda på alla deras bekostnad, om hvilka jag nyss talat. Den som följt med uppgifterna på staterna i de konkurser, hvilka på senaste tider skett, och jag beklagar visserligen att så många blifvit nödvändiga, hafva varit i tillfälle att finna, att i dem vanligen ingen behållning visat sig. Man har visserligen i staten kunnat uppgifva ett par tusen mark, i större konkurser ett par tiotusental marks behållning; men man känner hvilket värde sådana uppgifter ega. De som haft tillfälle att i detalj genomgå sådana (och jag har haft anledning dertill i flera fall), veta, att dessa uppgifter stundom varit en ganska ovanlig beskaffenhet. Man kan åtminstone vara öfvertygad, att ingen i sin stat å aktiva beräknat 20 % nedsättning för myntvärdets förhöjning, utan upptagit dem till fulla nominela värdet. Så beklagligt det är att dessa fallissementer inträffat, så glädjande är det, att icke finna någon, hvars affärsbestånd visat en verklig behållning att tala om, hafva blifvit tvungen att å sina borgenärer upplåta sin egendom. Jag skulle för min del hålla före, att detta förhållande utgör ett ytterligare bevis rörande billigheten af den ifrågavarande åtgärden.

Det förtjenar knappast talas om, men jag ber att få tillägga derom några ord, att man vid den tid då myntreformen genomfördes, mycket klagade öfver den olycka det ryska underhaltiga silfvermyntets gångbarhet medförde. Det är känt, att H. K. Majestät år 1860 nådigt behagade förordna, att Finlands mynt skulle vara mark och penni. Det visade sig dock i den nådiga förordning, hvarigenom myntreformen förkunnades och som utkom i November 1863, att detta mynt icke blef mark och penni, utan det gällande myntet blef rubeln, nemligen den

metalliska rubeln. Det är icke svårt att tänka sig, att en sådan förändring måtte haft sina viktiga skäl. Det är ej ens svårt att föreställa sig, hvilka dessa skäl måste hafva varit. Vi äro visserligen ofta nog fallna att i våra förhållanden glömma, att vårt land är förenadt med ett stort och mäktigt rike, och att vi af denna förening äro beroende, att, då vi vända oss till vår ädle Monark, för att för vårt land begära någon önskvärd reform, hvilket vi med så mycket större förtroende kunna göra, som vi hafva så mångfaldiga bevis på den utomordentliga välvilja, hvarmed han värdat sig om Finland, då vi, säger jag, vända oss med våra underdåniga framställningar till Monarken, vi icke vända oss blott till Finlands Storfurste, utan äfven till det mäktiga rikets herrskare. Det är icke svårt, skulle jag anse, om vi besinna dessa förhållanden att föreställa sig hvarföre ifrågavarande förändring skett, icke heller att erkänna nödvändigheten deraf. Det har uppenbarat sig mer och mer, att den skedda reformen icke på alla håll varit gerna sedd. Jag tänker det, att det har varit och är en verklig stor fördel för vårt land att kunna säga: vi hafva icke något skildt mynt; vårt mynt är rikets allmänna.

När myntreformen skedde, fanns den fullhaltiga silfverrubeln alls icke i allmänna rörelsen; det enda silfvermynt som förefanns, var det underhaltiga skiljemyntet. Må man tänka sig huru lämpligt det hade varit att införa i en författning: detta är det gällande myntet, rikets allmänna, likväl icke det underhaltiga, som i rörelsen finnes, utan endast det fullhaltiga, som i rörelsen icke finnes. Må man besinna hvilket intryck ett sådant stadgande, om det varit möjligt, varit egnadt att framkalla. H. K. Majestät öfverlemnade den 4 November nådigst åt kejsrerliga senaten att bestämma tiden för myntreformens inträdande. Den 7 November anlände minister-statssekreterarens skrifvelse härom. Den 8 November – jag tager mig friheten citera data, de hafva djupt inpräglat sig i mitt minne, – den 8 kl. 2 e. m. sammanträdde senaten för att besluta i ärendet. Sammanträdet upphörde kl. 4; följande morgon kl. 9 afgingo de första stafetterna – som kring landet spridde förordningen om myntreformen, längre fram på dagen de öfriga. Den 13 November inträffade myntreformen, om en måndag. Denna samma måndag kl. 11 sammanträdde senaten åter, för att öfverlägga och besluta om en underdånig framställning till H. K. Majestät om en förändring i förordningen angående det underhaltiga myntet. Den som vill kan mena, att den vishet kommit öfver en eller flera under dessa fyra dagar, att en förändring i afseende å skiljemyntets gångbarhet var absolut nödvändig; detta måste helt och hållet öfverlemnas åt hvars och ens tycke. Förhållandet var, att kejsrerliga senaten samma dag myntreformen inträffade beslöt om en sådan hemställan. Det stod nemligen öppet att i kronans kassor verkställa inbetalningar med ryskt skiljemynt till hvilket belopp som helst. Detta stadgande hade sin naturliga anledning deri, att det förut genom kejsrerliga förordningen den 12 Juni 1860 var stadgadt, att penni-myntet skulle kunna betalas till kronan till hvilket belopp som helst, men i enskild liquid icke utgjorde betalningsmedel till större belopp än 10 mark. Samma stadganden blefvo gällande angående det ryska skiljemyntet. Det var, som jag hade äran nämna, det förra stadgandet som var det enda farliga, i öfrigt skulle saken regleras sig själf. Det var i detta afseende, rörande både kopeks- och penni-myntets mottagande i kronans kassor, som senaten vände sig till Hans Majestäts nådiga afgörande. Skulle stadgandet kvarstått, skulle sakerna kunnat gå derhän, att reformen blifvit utförbar. Finlands bank berördes icke af sagda stadgande. Men det måste inträffa, att i kronans kassor skulle efterhand inflyta endast

underhålligt mynt. Man kan säga: en sådan procedyr, i den ordning som blifvit omnämnd, var icke riktig. Men kanske var valet af utvägar af omständigheterna inskränkt. Det är känt, att H. K. Majestäts nådiga beslut undanröjde alla svårigheter. I öfrigt, utaf de miljoner ryskt skiljemynt, som då skulle hafva införts i landet, har statsverket lyckats uppsamla endast 300 000 rubel, ehuru under de första tiderna på ett par ställen, isynnerhet i en af landets största städer, det lyckades spekulanter att kasta in på tullkammaren 40 000 rubel inom 8 à 10 dagar, ehuru det ryska skiljemyntet i flera månader emottogs till 2 1/2 rubel för gången vid tullverket och isynnerhet vid postverket, der det inflöt till betydligt belopp, vid försäljning af kartasigillata, och på hvarje debetsedel vid kronouppbörd, ända till den 1 Juli 1866. Såsom anförts, på alla dessa vägar uppsamlades in summa 300 000 rubel. Jag tillägger detta såsom ett bevis på hvad man talar om, och hvad verkligheten är; det var det faktiska i de många miljonerna. Jag ber om förlåtelse att jag i denna sista punkt, på sin tid föremål för så mycket klander, varit vidlyftig och pröfvat ståndets tålmod, men jag har ansett mig skyldig lemna några upplysningar, och vägar hoppas att berättelsen icke varit helt och hållet utan intresse.

10
 20 *Herr Snellman:* Ehuru det är att tala om en osäker framtid, då man talar om en såbeskaffad förändring af Finlands bank, att den skulle blifva en privatbank och ingenting vidare, ber jag dock att få anmärka att de herrar, som påyrkat detta, visserligen framlagt ganska goda skäl för en sådan förändring. Äfven jag för min del anser det icke olämpligt att så skulle ske, ty derigenom skulle en gång för alla såväl ständerna, som styrelsen slippa all ansvarighet för landets penningväsende, hvarom omsorgen då helt och hållet skulle öfverlemnas åt den enskilda affärsrörelsen. Ett nödvändigt vilkor härföre är det dock, att den nuvarande lagstiftningen för sedelutgifvande privatbanker förändras. Ty enligt min öfvertygelse går det icke an, att statsbanken göres till en sådan privatbank, som gifver ut sedlar emot säkerhet i fastigheter; icke heller går det an att förvandla den till en privatbank med skyldighet att hålla valuta för sina sedlar och dock stå i samma ställning som nu, d. v. s. vara den enda försvararen af landets redbara mynt, såsom den är och såsom den eljest framdeles kommer att blifva. Ju flera privatbanker uppstå enligt nu gällande privatbankens-lagstiftning, desto svårare blir Finlands banks ställning, ty uti dessa banker kommer aldrig att hållas någon valuta, utan komma de att röra sig med
 30
 40
 50 något större belopp, blir det Finlands bank, som måste lemna denna valuta. Detta förhållande borde således helt och hållet förändras, och Finlands bank ställas på samma fot, som de privata bankerna. Men om någon sådan reform skall blifva möjlig, så böra, såsom jag haft äran yttra, inga privatbanker tillåtas mynta ut jord och annan fastighet till sedlar.

Herr Snellman: I hopp att möjligen kunna förkorta diskussionen och vidare omgångar ber jag ödmjukast att få yttra, att jag för min del icke kan finna den föreslagna redaktionen nödvändig, emedan detta afser en helt och hållet administrativ åtgärd. I fall Hans Majestät befäller senaten att hvarje år inkomma med berättelse om bankrevisionens förlopp, och senaten i följd deraf gör det, så är ju detta något, som alls icke beror af de reglementen, som Hans Majestät godkänt för bankfullmäktige. Jag skulle derföre anse en sådan redaktionsförändring icke nödig.

Herr Snellman: I första stycket af 12:te momentet förekomma tvenne

särskilda frågor, den ena om användandet af primitiva fondens tillgångar. Det är i öfverensstämmelse med den nådiga propositionen, som utskottet i detta afseende yttrat sig; men propositionen åter, att primitiva fonden sålunda skall användas, har blifvit gjord på ständernas särskilda begäran. Ingen kan naturligtvis yttra några åsigter om, hvad Hans Majestät utan denna gifna anledning nådigts skulle hafva beslutit eller icke beslutit; men det är dock möjligt, att om ständerna icke begärt det, så hade Hans Majestät ej heller föreslagit någon sådan åtgärd. Det synes af hela den nådiga propositionen, att Hans Majestät velat gå ständernas önskingar till mötes. Der förekommer dock såsom 10
 motiv för användandet af primitiva fonden en åsigt, yttrad redan af 1863 års samlade ständer, eller ett förmenande, hvilket jag icke tror har tillräcklig grund för sig. Hvad jag har att anmärka rör således icke Hans Majestäts beslut om medlens användande, utan rör den förmodade effekten af, hvad ständerna begärt. Af utskottets förslag synes, att utskottet nu liksom vid senaste landtdag ansett, att man med primitiva fondens tillgångar skall kunna förstärka bankens silfverfond. Det kan ske, såvidt jag anser, icke sålunda, att de fyra miljonerna, som primitiva fonden utlånat, kan verteras till räntebärande obligationer, utan sålunda att fyra miljoner i sedlar gömmas i banken, d. v. s. cirkulationsmedlet i landet minskas; ty eljest kan på intet vilkor primitiva fondens indragning förstärka bankens valuta. Banken får icke derigenom mera valuta, men banken får mindre sedlar att svara för. Alla de valutor, som inkomma genom den utländska handeln, såvidt de ej äro nödvändiga för betalning af importen, alla dessa valutor komma till banken, det behöfver man ej tvifla på, och det är alldeles klart, att banken har lika lätt som primitiva fonden att köpa en sådan valuta; hypoteksfonden, som man kallar banken, kan nemligen gifva ut nya sedlar mot valutans. Jag har icke velat yrka på något, utan vill blott 30
 uttala en upplysning, som jag väl tycker knappast borde behöfvas, emedan saken är så sjelffallen. Man må föreställa sig det så: Primitiva fondens fordringar dragas in. Hvarmed betalas de? Med sedlar eller silfver? Betalas de med bankens sedlar, och sedlarna ligga inne i banken, äro de ur rörelsen och banken behöfver ej ansvara för dem. Men skola sedlarne användas för uppköp af valuta, så kan det ske när som helst utan att det i vanliga fall på penningarörelsen utöfvar synnerligt inflytande. Då banken mot fyra miljoner valutor får utgifva öfver åtta miljoner sedlar, så kan ju banken köpa in valutans utan att begära sedlarne af primitiva fonden. Dragas primitiva fondens lån deremot in i silfver, som då toges ur cirkulationen, så måste banken 40
 åter sätta silfver i rörelse. Detta kan icke inverka på bankens valuta, icke heller på dess sedelutgifning annorlunda, än att de fyra miljonerna sedlar dragas in och stoppas i bankens kistor.

Hvad sedan angår det i samma första stycke gjorda förslaget att förändra nuvarande stadganden angående det belopp valuta, som banken måste hålla emot sina sedlar, så har visserligen utskottet inledt detsamma med en ganska vacker tirad om sanningar i penningeläran. Den är ganska väl affattad, men så mycket jag förmår inse, är den verkliga skilnaden emellan hvad utskottet föreslår, och hvad som nu egentligen eger rum, ganska ringa. Nu är det stadgadt, att banken alltid 50
 skall hålla sju femtondedelar valuta emot utgifna sedlar. Utskottet säger, att banken får utgifva sexton miljoner mark uti sedlar och åtta miljoner dertill emot lika belopp valuta. Jag ber om tillåtelse att få stanna vid de åtta miljonerna. Det blir sålunda tjugufyra miljoner sedlar emot åtta miljoner valuta. Der vore således den förändring

skedd, att banken i stället för att hafva sju femtondedelar, skall hafva en tredjedel eller 5/15 valuta mot utelöpande sedlar. Det är uttryckligen sagdt i förslaget, att valutan aldrig får gå nedom åtta miljoner. Detta belopp skall alltid finnas i banken. Vidare är sagdt, att såsnart bankfullmäktige märka, att det lutar ditåt, att valutan förminkas till detta belopp, skola fullmäktige vidtaga åtgärd om, att ej någon enda mark af de åtta miljonerna går ut. Går den första marken ut, så måste banken genast stoppa, då valutan icke någonsin får sjunka under åtta miljoner. Summan är den, att bankfullmäktige skola hindra valutan att
10 någonsin sjunka under åtta miljoner. Huru kan detta hindras under våra förhållanden? Det är allmänt känt, att man i de utländska bankerna, der räntan är fri, höjer diskonträntan, då efterfrågan på valuta blir stark, höjer den betydligt. Huru hastigt räntan kan höjas, har man sett i England på de senaste åren, då den ett tu tre kunnat uppgå från 3 % till 10 %. Sådant sker mycket ofta och mest i sådana länder, der penningeomsättningen och handelsrörelsen är stor. Antag äfven, att det hos oss vore möjligt att vidtaga en sådan åtgärd, så är det tvifvelaktigt, huru mycket den skulle verka; åtminstone borde räntan
20 höjas bra mycket, skulle jag tro, förrän man här i nödens stund skulle låta bli att låna. Man skulle låna och betala hög ränta för att slippa från ögonblickets betryck. Jag tror att våra affärsvanor och omtanke i affärers bedrifvande äro sådana, att man icke sätter i fråga, hvad man betalar för utländska penningar för att få dem. Om det således också här vore möjligt att höja diskonträntan, så är det osäkert, om bankfullmäktige dermed kunde verka något. Nu är det icke möjligt, emedan räntan icke får höjas utöfver 6 %. Hvad vill en bankfullmäktig göra i sådant fall? Detsamma som man nu gör, och hvilket är den enda utvägen, nemligen att inskränka utlåningen. Nu har det gått så till att, när nöden varit stor, när man sett de föreskrifna sju femtondedelarne
30 i fara, har man varit tvungen att draga in lån till ett belopp som motsvarat valuta-minskningen. Såsnart derföre bankfullmäktige se, att valutan närmar sig till åtta miljoner, och att dessa råka i fara, så skola äfven bankfullmäktige nödgas begynna med indragning af lån. Åtta miljoner låta visserligen något. Jag skulle tro, att det också i vanliga fall kunde vara ganska tillräckligt och en ganska säker garanti, men senaste tiders hårda erfarenhet har visat oss, hvaruti den största faran för banken ligger. Det är i missvexterna. Det är så oerhörda summor, som då erfordras för spannmålsimporten, att man väl kan säga, att de åtta miljonerna, när missvext inträffar, kunna gå ut på fyra veckor. Efter
40 1856 års missvext såg sig banken nödsakad att upptaga lån till ett belopp af 2 500 000 rubel eller 10 000 000 mark. Bankens skulle icke varit i stånd att åter betala detta belopp, om icke statsverket 1859 upptagit ett lån af 4 000 000 rubel, hvaraf banken fick 1 500 000 rubel, hvilka ännu äro sväfvande och amorteras årligen för bankens räkning. Den missvexten satte således banken i skuld. Vid den missvext, som 1862 inträffade, var bankens ställning i September sådan, att banken icke innehade den föreskrifna valutan. Jag tror mig hafva nämnt, att banken då bort innehafva 13 000 000 mot sina utgifna sedlar, men den innehade icke mera än 11 eller något derutöfver; och om man skulle
50 räkna ryska sedlar dertill såsom valuta, 12 500 000 mark. Det inträffade också då, att man inom ett par månader nödgades upptaga ett lån af 1 200 000 rubel i Petersburg, hvilka betalades sålunda, att banken fick indraga valutan på det Rothschildska lånet, liksom banken förut indragit valutan på det i Ryssland upptagna lånet af 4 000 000 efter missvexten 1856. Det är sådana för våra förhållanden oerhörda

valutatillgångar, som landet behöft för spannmålsimporten. Hade banken icke haft sådana statslån att indraga, skulle den icke kunnat sköta sin sedelin vexling; den var väl då icke pligtig dertill. Men dess valuta hade eljest gått ut, och vi hade haft svårt att någonsin återvända till betalning i metalliskt mynt. Dessa lån, både det som togs från Ryssland och lånet hos Rothschild, voro visserligen delvis nödtvungna, delvis afsigtligt upptagna till landets bästa. Det ryska lånet användes för jernvägen, det Rothschildska lånet användes dels för att betala skulder från kriget, dels också till jernvägen. De valutor, som indragits för dessa lån (ty äfven de ryska sedlarna äro för oss lika med silfver efter gällande kurs), dessa valutor hafva återigen gått ut. Man kan säga, att banken af dem icke har något kvar. Slutligen indrog hypoteksföreningen 1865 ungefär 9 000 000 mark, af hvilka 8 000 000 omedelbart deponerades i banken och den återstående miljonen utsläpptes i landet. Man kan kanske säga, att banken af dem har något litet i behåll; det kommer dock an på, från hvilken tid man då räknar beloppet af bankens behållna valuta. Alla dessa valutor hafva gått tillbaka till utlandet för att anskaffa bröd; och jag ber att få tillägga: hvad hafva vi i stället? Vi hafva skulder, som skola afbetalas, hvilka således framtiden får betala, delvis använda för produktiva ändamål, men delvis endast för att hjälpa oss ur stundens betryck. Att tänka på, att för hvarje gång missvext inträffar, nödgas göra sådana skulder, upptaga nya amorteringslån, som komma att betalas under en lång följd af år, är afskräckande; sådant måste föra landet i olycka. Man kan föreställa sig, att man kunde upptaga lån, för att hjälpa sig en tid af två eller tre år. Man upptager t. ex. 8 000 000 på tre år. Detta silfver skickar man ut för att uppköpa bröd. Huru skola vi på tre år förvärfva de 8 000 000 i silfver, för att kunna återbetala dem. Vår utländska handel förmår ingalunda inom så kort tid indraga detta belopp. Såsom sagdt, då man icke kan sålunda förfara, icke kan låna på kort tid med hopp om att kunna återbetala, så har man icke annan utväg än att låna och lägga återbetalningen framtiden till last. Jag tror därför, att man bör väl betänka sig, ehuru tung den tvångströjan också må blifva, förrän man går ifrån de sju femtondedelarna, upphör att hålla en tillräcklig valuta besparad. Förrän man kastar denna tillgång ifrån sig, må man vänta på andra och bättre tider än de närvarande. Teorin är mycket god; det kan dock sägas, att utskottet i sitt förslag icke iakttagit de vackra teorierna. Det har icke bibehållit sagde sju femtondedelar, men det har dock ålagt bankfullmäktige tillse, att fem femtondedelar valuta alltid skola förefinnas. Detta är icke enligt med dessa teorier; ty det torde icke behövas några föreskrifter alls, huru stor valutans skall vara. Vill banken icke hålla valuta, är det slut med dess existens. Dessa åsikter äro ganska allmänt erkända; men det är dock en sak att märka i fråga om sedelutgifningen. Hvarför skall icke banken få gifva ut sina förbindelser åt folk, som har förtroende för banken? Det är mycket bra. Var så god och gif ut förbindelserna, men skrif dem på halfva ark; skicka ut dem, gerna! blott ej i tryck och i samma format, som statsbankens sedlar, emedan de gå till en publik, som ej kan kontrollera, hvems sedlarne äro. Den ena sedeln emottages vid kronouppbördens, den andra icke; det är den enda skilnad, som i detta land göres emellan dem. På teorin beror icke, huruvida en obligation bör vara tryckt eller skriven; teorin är blott den, att banken skall få gifva ut dem, men var så god och gif icke ut sådana sedlar, som mängden redan är van att anse för klingande mynt. Man har nu emot teorin ansett nödvändigt, att banken alltid skall innehafva ett visst belopp valuta.

Detta är en föreskrift, som icke är pålagd någon annan bank än statsbanken. Äfven teorin förkastar den. Det må således bero endast af bankfullmäktiges insigt och vishet att afgöra äfven valutans belopp. Jag vill ingalunda sätta i tvifvelsmål bankfullmäktiges insigt, försigtighet och omtanke i frågan. Jag skulle endast tro, att ständerna åtminstone icke skulle kunna klandras, om de uppskjuta med dessa reformer till nästa landtdag.

Herr Snellman: Jag finner att en sak, som jag ansett klar, ännu icke förefaller klar för alla, emedan jag hört anmärkningar göras deremot, 10
nemligen frågan, om indragningen af primitiva fonden skall verka på bankens säkerhet. Såvidt jag förstår, har man icke kommit till annat resultat, än att det vore en indragning af bankens sedlar och dermed slut. Det är en indragning af lån till jordbruket, i stället för en indragning af sådana till manufakturindustrin och handeln. Erbjuder någon åt banken valutor, kan banken utan att anlita primitiva fondens tillgångar efter behag köpa sådana hvilken dag som helst. Om hypoteksfonden och primitiva fonden skola förenas, så är det detsamma, om man indrager lån utgifna till jordbrukaren eller lån utgifna till hand- 20
lande, fabriksidkare o. s. v. och minskar sedelutgifningen med 4 miljoner. Om någon i landet har valutor att sälja – det är frågan. Köpa dem, det kan banken göra när som helst. Att köpa silfver emot sedlar är alltid en god affär; att mot sedlar köpa äfven räntebärande utländska obligationer kan vara ännu fördelaktigare. Sådan proportionen nu är emellan valuta och sedlar kan banken i oändlighet köpa dem, sig till stor fördel, då den är pliktig att innehafva endast sju femtondedelar valuta emot utgifna sedlar. Banken köper t. ex. 7 miljoner räntebärande obligationer och har ränta på obligationerna – om de stå till buds; och allt hvad som i landet står till buds kommer förr eller senare till banken. Banken kan uppköpa 7 miljoner sådana 30
räntebärande obligationer, hvilka när som helst kunna förvandlas till silfver, och kan ännu mot dem utgifva 8 miljoner sedlar mot ränta. Det är en mycket enkel sak. Då äfven enligt förslaget endast 8 miljoner i silfver skola ligga i bankens hvalf och all valuta, som går öfver 8 miljoner, kan hållas i räntebärande obligationer, är operationen lika lätt, ehuru icke lika fördelaktig. Indrages primitiva fonden, så är skilnaden blott den, att banken kan köpa sig silfver, om det står till buds, och därför gifva ut gamla sedlar, som den dragit in med primitiva fondens lån. Men det är väl lätt att föreställa sig, att banken kan göra nya sedlar, ty pappers- och tryckningskostnader utgöra icke ett hinder. 40
Hvad åter de föreslagna 8 miljonerna beträffar, så har det anmärkts, att jag icke anfört skäl, hvarföre man antagit proportionen 7 till 15. Den kan vara 7 till 15, 2 till 3, 8 till 15, 9 till 15 o. s. v., derföre kan icke något skäl uppgifvas, och det har aldrig varit min mening att göra det. Jag tror, att då Hans Majestät anbefallt denna proportion 7 till 15, så har det skett, för att lägga en tvångströja på bankens operationer och en tvångströja, hvilken icke heller senaten kunnat aflägsna. Jag anser, att den nu föreslagna proportionen tillkommit af samma skäl, för att lägga ett band på bankdirektionen. Detta har kanske varit skälet dertill både i det förra och senare fallet. Det är dessutom en särskild 50
omständighet, som gör detta förhållande tryckande; det hindrar bankens förvaltning att vara frikostig. Det är för den menskliga känslan mycket behagligt att vara en hjälpare i nöden, att hjälpa sina medmenniskor; det är en stor tillfredsställelse att kunna agera uppmuntrare för landets handel och industri, genom att förse dem med penningar. Men det är en mycket farlig sak, att Finlands bank någonsin skall kunna

agera en sådan uppmuntrare. Då man så mycket talar om bankens affärsmässiga bedrifvande, så borde man hålla sig dervid, d. v. s. att banken skall drifvas såsom en affär, en affär som lönar sig väl, och icke påstår att banken är till för att understödja handel och industri. Banken understödjer handel och industri endast såvidt det sker i bankens intresse, såvidt den vinner, såvidt den förtjenar något derpå; men att göra banken till en institution, afsedd att understödja landets handel och industri, detta är enligt min tanke förvärdt; och jag tror att det just är sagda sträfvande, som vållat bankens stora förluster. Jag anser därför, att bankfullmäktige sjelfva borde föredraga en inskränkande bestämning i detta afseende, som hindrar bankdirektionen att uppträda såsom beskyddare för näringarne i landet. Det är något, hvarom styrelsen med statsverkets tillgångar må besörja, något som icke bör åligga bankfullmäktige. Med afseende derpå, att frestelsen ligger så nära, skulle jag högeligen önska att bankdirektionen skulle vara fullkomligt fri från denna frestelse. Härtill kommer frågan, hvilken industri bör, och hvilken icke bör understödjas. Det är anförda lockelser, som lätt kunna leda derhän, att banken vid utlåningen går längre än den bör; och jag tror att därför den nuvarande inskränkningsen är gagnelig, men jag tror icke att det är skäl att göra den vidare, såsom utskottet föreslagit, för den närmaste framtiden åtminstone. Jag vill icke påstå, att någon viss proportion är den rätta. Jag hvar tvärtom begynt med medgifvenhet, att icke någon bestämd proportion emellan valutan och sedlar är den enda rätta. Likalitet som en föreskrift häri behöfs för den enskilda bankiren, likalitet är den nödvändig för en bank, som skötes med klokhet och insigt; och det är icke skäl att förmoda, att Finlands bank skall skötas med mindre klokhet och insigt än en enskild bank. Man kan dock säga att, hvad häri icke är absolut nödvändigt, är nyttigt, isynnerhet då det egna pekuniära intresset icke utgör en driffjeder vid bankens förvaltning. Jag har därför önskat hemställa till ridderskapet och adeln, om det icke vore skäl att icke godkänna utskottets förslag i anfördt hänseende, utan låta bero vid, hvad derom är stadgadt, åtminstone till nästa landtdag.

Jag ber att få tillägga några ord angående de i sista momentet omnämnda depositionsbevisen. Jag skulle anse att man bör göra någon skilnad emellan depositioner à vista och depositioner på tid. Det kan härvid blifva fråga om huru långt Finlands bank skall gå i detta afseende, för att icke belasta sig med stora ansvarigheter. Kanske kunde depositionsrörelsen hellre öfverlemnas åt enskilda banker. Men ifall ett sådant förfarande skulle komma att följas, att banken emottager depositioner, hvartill också bankens nu gällande reglemente gifver den fullkomligt tillfälle, är jag rädd för att, om också depositioner på lång tid, på 5 à 6 månaders uppsägning, alltid skola vara med valuta betäckta, banken för mycket binder händerna på sig, hvarföre stadgandet icke borde gälla depositioner på tid. Åtminstone har man härtills ansett sig böra räkna depositioner på uppsägning såsom upplåning på lång tid, och icke hänfört dem till sedelutgifningen.

⟨4.IV 1867⟩

Herr Snellman: Om det skulle vara mig tillåtet, så ville jag också anhålla om att få reservera mig mot tvenne punkter. I 17:de punkten af bankuskottets betänkande är 200 000 mark föreskrifvet såsom det högsta belopp, hvaröfver samma person såsom trassent, endossent och acceptant icke får häfta i banken på vaxlar. Enligt min öfvertygelse är det högst olämpligt, att ett sådant stadgande här får ingå. Det borde vara öfverlemnadt åt regeringen och bankfullmäktige att i det afseende

meddela föreskrifter, lämpliga för hvarje särskildt tillfälle i mån af bankens tillgångar, af trafikens och industrins behof. Vi hafva dessutom redan så betydliga industriela anstalter, att deras tillverkningar uppgå ända till 2 000 000 mark årligen. För en sådan rörelse synes det föreslagna belopp vara ganska ringa, isynnerhet som här i denna punkt är sagdt, att dervid skall sammanräknas personens egenskaper såsom trassent, endossent och acceptant. Skulle detta gälla endast som acceptant, så kunde beloppet möjligen anses i någon mån vara tillfredsställande. Men då beloppet, för hvilket en och samma person står i banken såsom trassent, endossent och acceptant skall samman-
 10 slås, så anser jag beloppet allt för ringa. För det andra ber jag att likaså få uttala ett tvifvelsmål, huruvida det är lämpligt att de blifvande bankfullmäktige åläggas att utarbete förslag till ett fullständigt reglemente för banken, för att sedan ständernas granskning underkastas. Ett sådant nytt reglemente, liksom hvarje förändring i bankens nuvarande reglemente, kommer att blifva beroende af Hans Majestäts nådiga bifall. Skulle bankfullmäktige utarbete ett nytt reglemente och framlägga det för ständerna, är att förutse, att Hans Majestät inhemtar senatens mening derom, der olika åsikter i många punkter kunde
 20 uppstå. Det föreslagna sättet att förfara vore i min tanke ett sätt att fördröja reglementets slutliga antagande. Jag skulle därför anse det lämpligare, om bankfullmäktige visserligen erhöle uppdraget att utarbete ett förslag till nytt reglemente, men för att dermed ingå till Hans Majestät och anhålla om nådig proposition i ämnet, hvarigenom ett fastställande af detsamma lättare kunde åstadkommas, då de olika åsikterna under tiden kunde stadga sig, ömsesidigt kommuniseras och kanske jemkas.

30

72 YTTRANDE VID LANTDAGEN 27.IV 1867

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Jag anhåller att få förena mig med de talare, som yrkat på afslag å presteståndets framställning rörande begge punkterna, och vill blott tillägga att hvad som blifvit anfördt såsom skäl för afslag å första punkten, också utgör skäl till afslag å den andra, ty sålänge den evangelisk-lutherska kyrkan har sin nuvarande ställning af statskyrka, finnes utom densamma ej tillflykt för någon. Det är omöjligt för någon
 40 dissenterande församling att uppstå, emedan vi, såsom Irländarne, äro förbundna, förpligtade att underhålla kyrka och presterskap i statskyrkan. Derföre är, enligt min tanke, också all kyrkotukt, som går utöfver förmaning och lära, endast ett obehörigt samvetstväng, ett tvång på den medborgerliga friheten och jag beklagar att så mycket redan blifvit medgifvet utöfver hvad den kejsrerliga propositionen innehåller.

73 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 30.IV, 1. & 3.V 1867

50

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Det är högeligen att beklaga att utskottet i en fråga, sådan som denna, icke kunnat förena sig om en åsigt, i en fråga der, såsom man vet, tankarne inom landet och, såsom man kan förmoda